

Høringsnotat om forslag til endringer i privatskoleloven – presisering av at det med ”anerkjent pedagogisk retning” som grunnlag for godkjenning forstås at det pedagogiske opplegget må være utprøvd, utbredt og utførlig beskrevet i faglitteraturen mv.

1. Bakgrunn

Utdanningsdirektoratet godkjente våren 2012 to videregående skoler på grunnlag av montessoripedagogikk – Drammen friskole AS og Trondheim montessoriskole AS. Våren 2011 godkjente Utdanningsdirektoratet en læreplan på grunnlag av montessoripedagogikk ved en eksisterende privat videregående skole godkjent etter privatskoleloven (Heltberg gymnas). Ingen av de godkjente tilbudene er ennå i drift.

Privatskoleloven gir hjemmel for godkjenning av private skoler på grunnlag av en anerkjent pedagogisk retning. Loven åpner for godkjenning av skoler på både grunnskolenivå og videregående nivå. Montessoripedagogikk er imidlertid ikke utprøvd på videregående nivå i Norge, og de rundt femti montessoriskolene som i dag er godkjent og i drift, er alle grunnskoler.

Norsk Montessoriforbund (NMF) har reagert på godkjenningene, og fremholder i brev til departementet av 25. juni 2012 at det ikke finnes et anerkjent og utprøvd grunnlag for oppstart av videregående skoler på grunnlag av montessoripedagogikk i Norge.

Fristen for å søke Utdanningsdirektoratet om godkjenning av nye privatskoler fra skoleåret 2013-2014 gikk ut 1. april 2012. Totalt er det søkt om godkjenning av 11 nye videregående skoler med til sammen 3 127 elevplasser. Av de 11 søknadene er fem fremmet av Akademiet-kjeden, og gjelder godkjenning av videregående skoler på grunnlag av montessoripedagogikk:

Skole	Fylke	Antall elever
Akademiet Bærum	Akershus	360
Fredrikstad montessoriskole AS	Østfold	360
Kristiansand montessoriskole AS	Vest-Agder	360
Stavanger montessoriskole AS	Rogaland	360
Tromsø montessoriskole	Troms	360

Totalt er det søkt om godkjenning av 1 800 nye elevplasser i private videregående montessoriskoler fra høsten 2013.

Departementet legger i høringsbrevet frem forslag om å endre privatskoleloven § 2-1 andre ledd bokstav b), ved at det inntas at det med ”anerkjent pedagogisk retning” forstås at det pedagogiske opplegget er utprøvd, utbredt og utførlig beskrevet i faglitteraturen. Det foreslås videre at innvilgede godkjenninger av å tilby videregående opplæring på grunnlag av montessoripedagogikk bortfaller når loven trer i kraft (ingen av de innvilgede godkjenningene er i drift).

Det foreslås at lovendringen trer i kraft straks.

2. Gjeldende rett

Privatskoleloven § 2-1 andre ledd fastsetter at en skole for å kunne bli godkjent etter privatskoleloven må drive på ett av følgende grunnlag:

- ”a) religiøst*
- b) anerkjend pedagogisk retning*
- c) internasjonalt*
- d) særskilt tilrettelagd videregående opplæring i kombinasjon med toppidrett*
- e) norsk grunnskoleopplæring i utlandet*
- f) særskilt tilrettelagd opplæring for funksjonshemma*
- g) videregående opplæring i små og verneverdige handverksfag.”*

Det følger av § 2-1 andre ledd bokstav b) at det er hjemmel for godkjenning av privatskoler på grunnlag av en anerkjent pedagogisk retning på både grunnskolenivå og videregående nivå.

I forarbeidene til bestemmelsen om at skoler som blir drevet på grunnlag av en anerkjent pedagogisk retning kan godkjennes, jf. punkt 8.2.3.3 i Ot.prp.nr.37 (2005-2006), heter det blant annet:

”Departementet vil presisere at med omgrepet anerkjend er meint at skolens pedagogiske verksemd er utprøvd, relativt utbreidd og utførleg beskriven i faglitteraturen.”

3. Departementets vurdering og forslag

Privatskoleloven bestemmer at det bare er skoler som driver sin virksomhet på et særskilt grunnlag som kan godkjennes med rett til statstilskudd. De særskilte grunnlagene er listet opp i loven. Gjeldende privatskolelov avløste friskoleloven av 2003, som ikke inneholdt noe krav om et bestemt godkjenningsgrunnlag. Den nye privatskoleloven av 2007 representerte en politisk kursendring med formål å stramme inn utbredelsen av private skoler som ikke utgjør et religiøst eller pedagogisk alternativ til den offentlige skolen.

Departementet vil peke på at montessoriskoler på videregående nivå er et nytt fenomen i Norge. I brev fra Norsk Montessoriforbund av 25. juni 2012 vises det til at begrepet ”montessoriskole” ikke er beskyttet verken i Norge eller andre land:

”Montessoripedagogikken er utbredt i barnehager og grunnskoler over hele verden, men NMF har ikke kunnet finne at det eksisterer en internasjonal montessoriskolemodell for videregående nivå som er ”utprøvd, utførlig beskrevet i litteraturen, velrenommert og relativt utbredt”, slik det kreves i [forarbeidene] til privatskoleloven. Vi er heller ikke kjent med at det internasjonalt finnes noe studietilbud i montessoripedagogikk for lærere på videregående nivå.”

Departementet anser på denne bakgrunn at montessoripedagogikk på videregående nivå i dag ikke kan anses som en anerkjent pedagogisk retning. Departementet bygger dette på at denne pedagogiske retningen ikke er utprøvd i praksis på videregående nivå, og heller ikke er utførlig beskrevet i faglitteraturen knyttet til dette nivået. Departementet finner i denne sammenheng grunn til å legge vekt på uttalelsen fra et samlet styre i Norsk Montessoriforbund, som uttaler at Montessoripedagogikken så langt er utviklet for barnehage og grunnskole:

*”Styret i NMF mener at hvis det skal være mulig å utvikle montessoripedagogikken til et faglig-pedagogisk alternativ for videregående skole på en kvalitativt god måte, så vil dette være et stort og omfattende arbeid som blant annet vil innebære skriving av ny faglitteratur, lærerutdanning og forsøksvirksomhet. Skulle et slikt arbeid settes i gang, bør det etter vår oppfatning kun skje i et samarbeid med AMI, som etter vårt syn er den fremste internasjonale organisasjonen til å forvalte montessoripedagogikken. NMF har verken ressurser eller kompetanse til å lage en inngående utgreiing om hva som bør kreves av innhold og kvaliteter i skoler som påberoper seg å drive montessoripedagogikk på videregående skoles nivå. **Vår konklusjon er at det per i dag ikke finnes et anerkjent og utprøvd grunnlag for oppstart av montessorivideregående skoler i Norge.**”*

Det er som vist foran godkjent to videregående skoler på grunnlag av montessoripedagogikk, og det ligger til behandling i Utdanningsdirektoratet flere søknader om godkjenning av nye videregående skoler på dette grunnlaget. Departementet vil forhindre en fremvekst av private videregående skoler på grunnlag av en pedagogisk retning som i dag ikke kan anses som anerkjent på videregående nivå.

Departementet foreslår derfor å endre privatskoleloven ved at det presiseres at det med ”anerkjent pedagogisk retning” forstås at det pedagogiske opplegget er utprøvd, utbredt og utførlig beskrevet i faglitteraturen. Denne lovendringen er nøytral i forhold til ulike pedagogiske retninger. Departementet er av den oppfatning at montessoripedagogikk i dag ikke kan anses som en anerkjent pedagogisk retning på videregående nivå. Departementet vil likevel understreke at dersom det i fremtiden skulle bli utviklet et pedagogisk opplegg for montessoripedagogikk på videregående nivå som er utprøvd, utbredt og utførlig beskrevet i faglitteraturen, vil slike skoler falle inn under privatskoleloven § 2-1 andre ledd bokstav b) og kunne godkjennes etter privatskoleloven.

Departementet foreslår også at innvilgede godkjenninger av å tilby videregående opplæring på grunnlag av montessoripedagogikk skal bortfalle når loven trer i kraft.

Lovforslaget vil føre til at de fem søknadene om å få etablere nye videregående skoler på grunnlag av montessoripedagogikk som ligger til behandling i Utdanningsdirektoratet ikke vil kunne innvilges. På denne bakgrunn har departementet i dag instruert Utdanningsdirektoratet om ikke å behandle disse søknadene i påvente av Stortingets behandling av lovforslaget.

Departementet vil for ordens skyld peke på at skoler som i dag er godkjent og i drift etter privatskoleloven § 2-1 andre ledd bokstav b), det vil si alle godkjenninger som ikke gjelder montessoripedagogikk på videregående nivå, oppfyller kravene etter lovforslaget.

Lovavdelingen i Justisdepartementet har på Kunnskapsdepartementets anmodning vurdert om det vil være i strid med Grunnlovens § 97 ved lov å gripe inn i gitte godkjenninger til drift av privatskoler etter privatskoleloven uten at det gis erstatning for eventuelle økonomiske tap som følge av lovendringen. Fra Lovavdelingens uttalelse av 16. november 2012 siteres:

”Vårt syn kan oppsummeres slik: Vurderingen av om Grunnloven § 97 er til hinder for at det gripes inn i gitte tillatelser med virkning fremover i tid, må skje ut fra om lovendringen innebærer ”klart urimelig eller urettferdig” tilbakevirkning. På tilsvarende måte som i 2005 antar vi at den enkelte i utgangspunktet har et svakt vern mot at det gripes inn på denne måten. Det må like fullt skje en avveining av den enkeltes behov for vern mot statens (lovgivers) behov for handlefrihet. Dette forutsetter at det gjøres klart hvilke hensyn som begrunner innstramningen, særlig overfor

gitte tillatelser. Så langt begrunnelsen for lovendringen er generell og i realiteten ikke rettet mot én bestemt pedagogisk retning, antar vi at endringen er uproblematisk. Det gjelder selv om endringen lovteknisk er utformet slik at den er rettet mot muligheten for godkjenning på grunnlag av montessoripedagogikk.”

Departementet legger i høringsbrevet frem forslag om å endre privatskoleloven § 2-1 andre ledd bokstav b), ved at det inntas at det med ”anerkjend pedagogisk retning” forstås at det pedagogiske opplegget er utprøvd, utbredt og utførlig beskrevet i faglitteraturen. Det foreslås videre at innvilgede godkjenninger av å tilby videregående opplæring på grunnlag av montessoripedagogikk bortfaller når loven trer i kraft.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser

De tre videregående skolene som er godkjent etter privatskoleloven på grunnlag av montessoripedagogikk, men som ikke har startet opp når lovforslaget trer i kraft, vil bli rammet av den foreslåtte lovendringen. Skolene vil ikke kunne starte opp, og vil derfor heller ikke motta statstilskudd. Lovforslaget vil ikke ha konsekvenser for andre godkjente privatskoler.

Ved oppstart av nye godkjente privatskoler inkluderes elevene ved disse i trekk- og korreksjonsordningen for elever i statlige og private skoler i inntektssystemet. Dette for at staten og fylkeskommuner ikke skal ha en gevinst eller et tap i forhold til om de har elever i private skoler. Forslaget om å presisere at det med ”anerkjent pedagogisk retning” forstås at det pedagogiske opplegget er utprøvd, utbredt og utførlig beskrevet i faglitteraturen, samt at innvilgede godkjenninger av å tilby videregående opplæring på grunnlag av montessoripedagogikk skal bortfalle når loven trer i kraft, vil derfor ikke ha økonomiske konsekvenser verken for staten eller fylkeskommunene.

5. Forslag til lovtekst

Forslag til lov om endringer i privatskoleloven:

I

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot gjøres følgende endringer:

§ 2-1 andre ledd bokstav b) skal lyde:

Skolane skal drive verksemda si på følgjande grunnlag:

...

b) anerkjend pedagogisk retning, ved at det pedagogiske opplegget er utprøvd, utbreidd og utførleg beskriven i faglitteraturen.

II

Loven trer i kraft straks.

Når loven trer i kraft, bortfaller innvilgede godkjenninger av å tilby videregående opplæring på grunnlag av montessoripedagogikk.

6. Merknader til lovforslaget

I privatskoleloven § 2-1 andre ledd bokstav b) inntas at det med ”anerkjent pedagogisk retning” forstås at det pedagogiske opplegget er utprøvd, utbredt og utførlig beskrevet i faglitteraturen. Overgangsbestemmelsen i del II innebærer at innvilgede godkjenninger av å tilby videregående opplæring på grunnlag av montessoripedagogikk bortfaller når loven trer i kraft.